

РЕЦЕНЗІЇ

М. В. Бутиріна

Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара

Фонодокументна комунікація: концептуальна модель, ретроспекція та напрями розвитку

Рецензія на видання: Синєокий О. В. Музичний звукозапис у соціокультурних комунікаціях (фонодокументи, фоноархіви): монографія / О. В. Синєокий. — Суми: Університетська книга, 2016. — 347 с.

Становлення та інституціоналізація структур та суб'єктів соціально-комунікаційної системи суспільства зумовлені зростанням потреб у соціальній інформації, організації продуктивних міжлюдських інтеракцій, налагодженні інформаційних зв'язків усередині соціуму. Сучасний етап еволюції соціально-комунікаційної діяльності відзначається складною декомпозицією завдань комунікаторів, диверсифікацією їхніх завдань, функціональним посиленням окремих напрямків комунікаційної практики, зокрема й у сфері документальних комунікацій.

Одним із вагомих складників документно-комунікаційних потоків є фонодокументна інформація, яка потребує комплексного вивчення з урахуванням генетично-історичних особливостей та ознак, набутих унаслідок переходу соціально-комунікаційної системи до інформаційної стадії.

У цьому контексті своєчасною і вагомою є тема, ґрунтовно і повно розроблена в монографічному дослідженні О. В. Синєокого. Зокрема, актуальність монографії зумовлена кількома чинниками: відсутністю досліджень, де б фонодокумент виступав би спеціальним об'єктом наукового дискурсу, браком теоретичного узагальнення та наукової узгодженості відносно явища фонодокументної комунікації на онтологічному, термінологічному, генетичному рівнях тощо, а також вагомим праксеологічним значенням фонодокументів у системі соціальних комунікацій суспільства.

У рецензованій монографії можна виокремити кілька важливих аспектів. *Перший аспект* – це методологія вивчення фонодокументів як соціокомунікаційного явища. У цій галузі досліднику вдалося систематизувати та критично осмислити теоретико-методологічні положення про

фонодокументну комунікацію. Автором обрано методи, релевантні об'єкту та завданням дослідження. Вибір методів та підходів – системного, синергетичного, соціокультурного, семіотичного, історико-генетичного, історико-типологічного, джерелознавчого – зумовлено потребою комплексної репрезентації об'єкта дослідження з огляду на його виразний міждисциплінарний характер. Методологічним орієнтиром при цьому цілком слушно обрано комунікаційну парадигму, яка уможливила структурування об'єкта дослідження у категоріях комунікаційної системи.

Особливий акцент дисертантом зроблено на напрацюваннях культурології, у предметне поле якої входять дослідження аудіовізуальної комунікації.

Маємо також вказати на те, що теоретико-методологічна база дослідження є розлогою, багатоаспектною (вона складається із шести груп джерел), а отже, відзначається високою верифікаційністю.

Другий аспект дослідження – це розробка теорії фотодокументу. Безпосереднім здобутком О. В. Синєокого в цьому аспекті, поперше, є термінологічне упорядкування наукових концептів, об'єднаних предметним полем фонодокументної комунікації. По-друге, продуктивним маємо визнати і метатеоретичний погляд на комунікаційні аспекти функціонування фонодокументів у суспільстві. Адже теорії комунікаційного циклу наразі опинилися на тій стадії розвитку, яка вимагає саморефлексивних стратегій, реорганізації наукового знання з метою не тільки нарощування його обсягів, але і якісної трансформації. Як слушно зазначає дослідник, «саме у межах метатеорії соціальних комунікацій документознавство вважається соціально-комунікаційною наукою» (с. 34).

Розробляючи теорію фонодокументу,

вчений реалізує номотетичний підхід, виокремлюючи його характерологічні ознаки, та ідеографічний підхід, пов'язаний із зіставленням даного концепту з концептами «фотодокумент» та «кінодокумент».

Нарешті, *третій, змістовний аспект* дослідження проблеми – це *верифікація розроблених теоретичних положень*, а саме гіпотези щодо циклічності функціонування музичних фонодокументів у комунікаційному просторі.

Наукова новизна і значущість отриманих результатів монографічного дослідження визначаються тим, що в ньому вперше системно і комплексно, на значному емпіричному матеріалі досліджено феномен фонодокумента як засобу соціальної комунікації.

Найважливішим науковим результатом монографічного дослідження О. В. Синеокого, на наш погляд, можна вважати концептуальну модель фонодокументної комунікації, яка містить дані про суб'єктів та об'єкти діяльності, процеси, умови, включає ретроспективно-еволюційні характеристики фонодокументної комунікації, її правові засади, новітні промоційні форми, актуальні комунікаційні параметри та вказує на прогнозований результат. Значну наукову цінність має висновок про те, що «кластер з виробництва фонодокументів на правах підсистеми долучений до глобальної системи соціальних комунікацій, має неоднорідну багаторівневу структуру й міжінституціональні кореляції» (с. 381).

Автором монографії вперше обґрунтовано доцільність і природність інтеграції фонодокументів у соціально-комунікаційну систему, науково охарактеризовано виробництво та поширення фонодокументів у суб'єктно-організаційному аспекті, зокрема й за нових комунікаційних умов. Вагомим результатом дослідження також стала концептуальна модель подальшого розвитку фонодокументних комунікацій у глобальному цифровому просторі.

Важливе значення має введення до наукового обігу вітчизняного документознавства концептів «музичний фонодокумент» та «фоноархів», а також запровадження нового знання про закономірності циркуляції в комунікаційному просторі ліцензійних копій, контрафактних підробок, бутлегів та архівних фотодокументів.

Зазначені та інші одержані автором наукові результати надають підстави для висновку про

те, що мета досягнута і встановлені на початку монографічного дослідження завдання вирішені.

Практичне значення одержаних автором результатів полягає в тому, що викладені положення, узагальнення та висновки становлять теоретико-методологічне та методичне підґрунтя для розвитку й підвищення ефективності фонодокументних комунікацій, оптимізації архівної діяльності, зокрема, функціонування радіофоноархівів. Окрім того, результати і рекомендації монографії створюють теоретичну базу для подальших наукових досліджень у галузі наук соціокомунікаційного циклу, а також можуть використовуватися в навчальному процесі.

Достовірність та обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у монографії, забезпечується залученням і ретельним опрацюванням широкої джерельної бази: вітчизняних і зарубіжних публікацій (друкованих та електронних), інтернет-ресурсів, що дозволило авторові цілісно й об'єктивно представити реальний стан розробленості проблеми функціонування фонодокументів у світовому комунікаційному просторі; побудувати логічну концепцію монографії, доказово викласти матеріал.

Достовірність отриманих у дослідженні результатів забезпечено методологічно вірним застосуванням комплексу підходів і методів наукового пізнання, що дозволило авторові багатобачно, на системному рівні охопити об'єкт дослідження, здійснити його вивчення та аналіз у межах предмета дослідження.

Структура монографії О. В. Синеокого відповідає логіці системного вивчення об'єкта, меті й завданням дослідження. Вона складається зі вступу, чотирьох розділів, додатків та списку використаних джерел.

Перший розділ «Теоретико-методологічні засади дослідження фонодокумента як комунікаційного феномену» висвітлює стан розробленості проблеми, репрезентує методологію та методи дослідження, акцентує на терміносистемі предметної сфери, окресленої спектром фонодокументної комунікації.

Цілком погоджуємось із твердженням шановного дисертанта, відповідно до якого: «сутність фонодокумента як наукової категорії можна зрозуміти, звернувшись до теорії соціальних комунікацій» (с. 54). Адже дійсно, об'єкт монографічного дослідження найкраще концептуалізується у соціально-комунікаційній

парадигмі. Методологічно виправданим і евристично цінним тут також є звернення до наукового апарату культурології, який дозволив схарактеризувати фонодокументний дискурс з позицій знакової специфіки, а також вказати на середовищні особливості його функціонування.

У другому розділі «Особливості функціонування фонодокумента як засобу документної комунікації» надано історичну ретроспективу основних етапів становлення і розвитку фонодокументів різних видів. Окрему увагу автор монографії цілком слушно приділяє протоформам фонодокументної комунікації.

Природу фонодокументу представлено через три впливові чинники – технічний прогрес, історичну подію і соціальні комунікації.

До найважливіших результатів розділу можна віднести виявлені основні ознаки та функції фонодокументів, запропоновані дослідником підходи до їх класифікації.

У третьому розділі «Система виробництва, розповсюдження та зберігання фонодокументів» увагу зосереджено на інституціональній складовій фонодокументних комунікацій.

Найсуттєвішими, на нашу думку, є такі наукові положення і висновки розділу:

виявлення інституціоналізованих складників комунікаційного поля для створення фонодокументів; розкриття найтипівіших організаційно-комунікаційних схем виробників фонодокументів; ретроспективний аналіз іноземного досвіду провідних продуцентів МФД; періодизація фонодокументних комунікацій у колишньому СРСР та на пострадянському просторі; аналіз особливостей зберігання МФД у певних установах, закладах, організаціях.

Ретроспективний аналіз фонодокументної комунікації дозволив автору монографії дійти висновку, що «фоноархівування еволюціонувало паралельно з розвитком аудіовізуальних засобів інформації» (с. 281).

У четвертому розділі «Системні трансформації фотодокументів» здійснено верифікацію гіпотези щодо циклічності функціонування музичних фонодокументів у комунікаційному просторі, охарактеризовано сучасні форми фотодокументів, розкрито прогностичні напрямки розвитку фонодокументної комунікації.

На нашу думку, автору монографії вдалося уникнути вузьких галузевих ракурсів і представити дослідження, яке вирізняється новизною, міждисциплінарністю, фаховістю й аналітичністю.

Л. М. Хавкіна

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Теоретичні рефлексії про практичну комунікацію: український досвід

Рецензія на видання: Березенко В. В. PR в Україні: наукове осмислення феномену : монографія / В. В. Березенко. — К. : Академія Української Преси ; Центр Вільної Преси, 2013. — 360 с.

Напрямки прикладних соціально-комунікаційних технологій, серед яких вагоме місце посідає паблік рилейшнз, через свою засадничо практичну природу завжди були і є дуже специфічним об'єктом наукового осмислення. Це завжди наука, яка не породжує, а осмислює явища і процеси, в основі яких здебільшого чітка прагматична мета. Саме в межах таких прикладних галузей і видів діяльності найскладніше шукати й випрацьовувати на основі цього осмислення вірогідні й ефективні соціокомунікаційні моделі, які при тому були б соціально відповідальними.

Монографічне дослідження В. В. Березенко присвячене визначенню феномену «паблік рилейшнз» українською і світовою традиціями, різними за часом і простором науковими школами, зокрема й відповідності вітчизняної наукової діяльності у PR-галузі потребам української дійсності та рівневі світової науки про паблік рилейшнз, її специфіці й перспективам подальшого розвитку.

Актуальність порушеної проблеми щодо окреслення сфери наукової діяльності по зв'язках із громадськістю, що стосується визначення предметної площини цієї нової наукової галузі, специфіки пізнавальних та